

Tóth Lilla

Az interkulturális kompetencia fejlesztése magyar nyelvi órán

Manapság egyre többen utaznak az emberek, ezáltal gyakrabban találkoznak más nemzetiségű emberekkel hazájukban és más országokban egyaránt. A magyarországi iskolákban is több helyen együtt tanulnak a magyar anyanyelvű gyermekek más nemzetiségű társaikkal. Egyre inkább megnő a társadalmi igény az interkulturális kommunikációs képességekre. A dolgozat témája az interkulturális kommunikációs kompetencia fejlesztési lehetőségeinek feltárása az iskolai nevelés, kiemelten a magyar nyelvi órák keretei között. A dolgozat első fejezete a multikulturális és az interkulturális nevelés, valamint az ezzel összefüggő fontosabb fogalmakat értelmezi. Foglalkozik a magyar és a finn Nemzeti alaptantervnek a témához kapcsolódó tartalmaival. Végezetül olyan konkrét drámapedagógiai és a tantárgyköziségre épülő gyakorlatokat ajánl, amelyek eredményesen fejlesztik az interkulturális kommunikációt, és beépíthetők a magyar nyelvi órákba.

Bevezető

Az iskolai nevelés felelőssége a tanulók által elsajátított viselkedésmintákkal kapcsolatban jelentős., hiszen az elsajátított viselkedésminták befolyásolják a társadalom működését, sikerességét, tagjainak viszonyát más nemzetekhez, illetve értékeket képviselnek személyiség- és magatartásformáikkal. Ugyanakkor a kialakuló társadalmi jelenségek is kihívások elé állítják az iskolai nevelést, mert feladata – a tárgyi tudás és a kultúra továbbörökítése mellett – felkészíteni a felnövekvő generációkat az adott társadalmi jelenségek és viszonyok közötti hatékony és együttműködő kommunikációra.

Az oktatásnak van legkorábban módja eszköztárat biztosítani az interkulturális készségek és kompetenciák fejlesztéséhez. Manapság a gyermekek világában is formálissá vált az európai országhatárok jelentősége, hiszen a gyermekek családi hátterükhöz mérten szabadon utazhatnak. De nem kell külföldre menni ahhoz, hogy más nemzetiségű emberekkel találkozzanak, mert a Magyarországon élő külföldiek számának emelkedésével az osztályközösségek is heterogénekké váltak. A tanulók a munkaerőpiacon, a nyaralásokon és a mindennapi szituációkban is kapcsolatba fognak kerülni külföldiekkel és ezáltal más kultúrákkal, átélnek a kulturális sokk jelenségét (Furnham–Bochner 1986; Seelye 1997; Holló 2008). Képesnek kell lenniük ezért arra, hogy ezekben a szituációkban hatékonyan vegyenek részt, és megoldást találjanak a felmerülő problémákra, sokszor a megfelelő szintű nyelvtudás hiányában is.

A tanulmány témája a fenti társadalmi igényre válaszolva megtalálni az interkulturális kommunikációs kompetencia lehetséges fejlesztési lehetőségeit tanórai keretek között, külön figyelmet szentelve a magyar nyelvi óráknak, továbbá kiegészítve mindezt az idegen nyelvi, az ember és környezete, illetve az emberismeret- és etikaórákban rejlő lehetőséggel.

Elméleti áttekintés

Multikulturális, interkulturális nevelés

Az európai országokban (köztük hazánkban is) olyan nemzetközivé válási folyamatok történtek és történnek manapság is, amelyek eredményeként multikulturális társadalmak jöttek létre, és ez a változás hatással

van az oktatásra is. „A multikulturális oktatás eszméje Európában annak eredményeképpen bontakozott ki, hogy a különböző indítékú migrációk következtében Európa gazdag országai többetnikumú területekké váltak. A multikulturális pedagógia reagálás erre a helyzetre, egyúttal kompromisszum az asszimilációs oktatáspolitikával és az ennek ellenálló kisebbség között” (Forray 2005: 19). Forray utal arra is, hogy a gyarmatbirodalmak felbomlása óta az Európán kívülről beköltözők milliói nyelvileg és általában kulturálisan is nemcsak a gazdaságot, hanem az oktatást is új feladatok elé állították. De „Közép- és Kelet-Európa sem monokulturális, tekintve, hogy az itt élő emberek sorsa a történelem folyamán szorosan összefonódott más népek életével, befogadásával. A történelmi határok változása a határokon kívül rekedtek számára évtizedek óta kihívást jelent a nyelv, a kultúra őrzése, ápolása tekintetében, pl. a környező országokban élő magyarság esetén is. Ezekben az országokban számos nemzeti és etnikai kisebbség él, így van ez hazánkban is. Bevándorlók, migránsok nálunk jóval kisebb számban vannak jelen, mint Nyugat-Európában. A keleti országok számára saját kisebbségeik oktatásának megoldása, kulturális hagyományaik és nyelvük ápolása jelent feladatot” (Torgyik 2009: 1).

A multikulturális neveléssel együtt jár az interkulturális nevelés szükségessége is. Az interkulturális nevelés fogalmába beletartozik az, hogy kultúrák egymásra hatásáról, nevelésről, szocializációról beszélünk, vagyis ez azt jelenti, hogy két kultúra interakciója olyan interkulturális élethelyzetet teremt, amelyben a résztvevőknek képesnek kell lenniük az eredményes együttműködésre. Az interkulturális kompetencia fejlesztése minden tanulóat hasznos készségekkel ruház fel. Fontos, hogy az interkulturális kompetencia fejlesztése tantervi elem legyen, így célcsoportja minden diák, aki az adott tanterv szerint tanul. Az „interkulturális nevelés specifikumát az jelenti, hogy meg kell tanítani és tanulni, hogyan viselkedjünk, éljünk és működjünk együtt többféle kultúra hordozóival. Ebből következik, hogy az interkulturális pedagógia központi fogalmai a kommunikációs készségek, a kommunikatív kompetencia” (Forray 2005: 23). A kultúrák közötti hatékony együttműködés kulcsa tehát a hatékony kommunikáció, az interkulturális kommunikációs kompetencia.

Tanítási tapasztalataim alapján a multikulturális és az interkulturális nevelés valójában a saját és a más kultúrákról szóló ismeretbővítés és személyiségformáló élmény, tudatos attitűdformálás az elfogadás, a kritikai gondolkodás magatartásának a kialakítására és fejlesztésére. De a kétféle kultúrát képviselő résztvevők nem feltétlenül jelentenek két nemzetet vagy kisebbséget. Ide sorolhatók például a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek (például a cigány és a német kisebbségek), a szubkultúrák vagy az eltérő generációk képviselői is, sőt a falusi vagy a városi létforma képviselőinek, a népzeneinek vagy a rockzenét hallgatóknak a világa is.

A kultúratanulás folyamata és hatásai az iskolai munkára

A saját kultúráját mindenki az elsődleges és a másodlagos szocializációs folyamatok révén természetesen sajátítja el, míg az idegent megtanulni összetett és kevésbé természetes folyamat. Összetett, mert nemcsak rövid távú ismeretelsajátítás, hanem tudatos és időben tovább tartó cselekvés is. A kultúraelsajátítás lehet enkulturáció, azaz a saját kultúra elsajátítása, valamint akkulturáció, azaz az idegen kultúráról szóló tanulási folyamat (Byram 1997; Holló 2008). Ha egy migráns gyermek kerül magyar iskolába, az ő akkulturációját a tanárai és a társai segítik beilleszkedési tervvel, támogató közösségi játékokkal, bemutatkozási lehetőséggel.

Az akkulturáció folyamatában megfigyelhető az összehasonlítás szerepe, amelynek során eleinte az új kultúrát viszonyítjuk a sajátunkhoz, a sajátunk szempontjából értékelve az idegent. Később ez a hatás megfordul, az akkorra már ismerős idegen kultúra nézőpontjából értékeljük a sajátunkat, ezzel átformálva a szocializációs folyamatok során szerzett értékrendet (Holló 2008: 155). Ennek a folyamatnak kétféle hatása jelentős az iskolai munkára nézve: egyrészt a lezajló folyamatokról az állandó önreflexiók megfogalmazására és a diskurzusra biztató tanári (nevelői) jelenlét, másrészt annak biztosítása, hogy minél természetesebb

legyen az idegen kultúra befogadásának az aktusa a tanulók mindennapjaiban – ezt az iskola külön fejlesztési céljává is teheti a tanterv részeként.

A kultúratanulás során elsősorban sztereotípiákon keresztül szerzünk ismereteket, azaz általánosítunk (Holló 2008: 156). A sztereotípiák jelenléte nem feltétlenül káros jelenség, ha tudatosan kezeljük őket. A tanulóknak meg kell tudniuk különböztetni az ésszerű és a túlzó megjelenési formáit. Az iskolában a hangsúlyeltolódás az ismeretátadásról a készségfejlesztésre szükségszerű folyamat annak érdekében, hogy elegendő tér legyen a tanulók készség- és személyiségformálására (Hevesi 2009). A kultúratanulás folyamatát több olyan módszer, technika, gondolkodásmód is segíti, amelyek élen járnak az együttműködési kompetencia, a kritikai gondolkodás, a kihívások felé nyitott és a vállalkozó attitűd fejlesztésében.

„A drámapedagógia a személyiség mélyebb és teljesebb megértését próbálja megvalósítani a benne résztvevőkkel, de úgy, hogy közben valami mást vizsgálunk (irodalomórán irodalmi szöveget, szociológia órán egy társadalmi jelenséget stb.). Teszi mindezt az emberben ott rejlő alkotó energiák helyzetbe hozásával, a bennünk szunnyadó előfeltevések életre hívásával és ezzel együtt szüntelen átírásával is” (Hevesi 2009: 5). A drámapedagógia személyiség- és magatartásformáló hatása abban is megjelenik, hogy gyakorlatai (játékai) során olyan együttműködési szituációkra, érzékenységre tanít, amelyet a diák nem csupán átél, hanem kívülről, külső szemlélőként is lát. Eközben a tanulók a kultúraelsajátítás stratégiáit is gyakorolják.

A társas munkaformák során az iskolán belül vagy kívül legalább két tanuló dolgozik együtt egy olyan feladaton, amelynek megoldásához mindegyikük aktív részvételére szükség van. Társas munkaforma például a páros munka, a hagyományos és a kooperatív csoportmunka, a projektfeladatok kivitelezése stb. A csoportmunka során a tagok között kölcsönös függési, felelősségi és ellenőrzési viszonyok jönnek létre. A tanulók megtanulnak figyelni, hallgatni egymásra, vitatkozni, gyakorlatot szerezni a munkamegosztásról és a kortárs csoportokban felmerülő konfliktusok megoldásának a módjairól. Az együttműködés, a csapatként létezés kompetenciájának fejlesztése és a társas interakció stratégiáinak elsajátítása fontos hozadéka a munkaforma alkalmazásának (M. Nádasi 1998). Ezek mindegyike lényeges eleme az interkulturális kommunikációnak.

Az interdiszciplinaritás „a teljes integráció és a tantervi szétszabdaltság között helyezkedik el. Jellegénél fogva egyensúlyteremtő tantervkészítési technikának és tanítási-tanulási módszernek tűnik” (Vass 2000: 28). A tantárgyköziség alkalmazása kedvezően hat a kultúratanulásra és az interkulturális kommunikáció fejlődésére. Az egymással interakcióba lépő kultúrák megismerésének sokféle műveltségterülethez kapcsolható aspektusa létezik. Az interdiszciplináris célokat támogató óratervezés támogatja a nyitottabb és szélesebb látókör kialakulását azáltal, hogy a tanuló összefüggéseket lát a tanult műveltségterületek között, több szempontú elemzési, illetve értékelési stratégiákat és kritikai gondolkodásmódot sajátít el, és ez kedvez a multikulturális gondolkodásnak is.

Az interkulturális kommunikáció különböző kultúrákból származó és eltérő anyanyelvű emberek kommunikációja. Típusait tekintve lehet produktív és befogadó, illetve egyirányú vagy kétirányú. Két eltérő országból érkező ember társalgása produktív és kétirányú, míg egy világirodalmi mű olvasása inkább befogadó és egyirányú csoportba tartozik. Irodalmi művek olvasásánál nehéz az író és az olvasó helyzete is, mert a kulturális különbségek miatt sok olyan tényezővel kell számolni, amelyről az ismereteik különböznek (Holló 2008). Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regényéből számos információt kapnak a tanulók a török kultúráról: a török nyelvről, a történelemlről, a nemzeti viseletükről, a gyermekképeükről, a szokásaikról. Interkulturális konfliktust vált ki a török kisfiú megjelenése a várban, Jancsi elrablása és a regény végén a gyermekek visszacserélése is annak üzenetével, hogy az anyai szeretet kultúrákon felül álló tulajdonság a sokféle kulturális különbség ellenére. A török hadsereget bemutató sorokkal nem csupán ismereteket tanítunk, hanem saját nemzeti jelképeinkről, kinézetünkről, viselkedésünkről is tudatosan beszélünk, más nemzetekhez képest láttatjuk őket.

Mikszáth Kálmán palóc világa is számos lehetőséget biztosít a multikulturális és az interkulturális nevelésre (Alabán 2010).

Ezek a példák rámutatnak az interkulturális kompetencia irodalomórai fejlesztési lehetőségeire, illetve az ilyen tartalmú szövegrészek magyar nyelvi órákon való felhasználására is az eltérő kultúrák jellemzőinek a felismerése és befogadása céljából. Más irodalmi példákkal is rá lehet mutatni az interkulturális kompetencia jelenlétére a hétköznapijainkban (és az oktatásban). Több bibliai szövegrészlet, valamint valós vagy fiktív utazási történetek is ránk maradtak (például a zsidó szokások ismeretlensége az egyiptomiak előtt; Mikes Kelemen: Törökországi levelek; Gulliver utazásai), amelyek interkulturális tapasztalatokat is felhalmoztak. Mára az ilyen szituációk társadalmi és történelmi okok miatt megsokszorozódtak, a velük való foglalkozás tudatosabbá vált (Hidasi 2004).

Az irodalmi példákon túl sok élethelyzetben találkozunk az interkulturális kommunikáció helyzeteivel, például a turisták és a világjárók utazásain, az üzletemberek rövid hivatalos látogatásán, a hosszabb ideig hivatalos kiküldetésben élők, a külföldön véglegesen letelepedettek körében, a hazai környezetben interkulturális szituációkat megélők között, a bevándorlók csoportjaiban (Hidasi 2004). Bárki válhat interkulturális interakció szereplőjévé, bárkit érhet kulturális sokk saját országán belül és külföldön is, ezért az erre való felkészítést érdemes gyermekkorban elkezdni.

A magyar utazók, a hazánkba érkezők és az itthon maradók is egyaránt átélik a kulturális sokk jelenségét. „A kulturális sokk új kultúrával való találkozás eredményeként fellépő feszültség és aggodalom, valamint megszokott kulturális szerepek és szociális szabályok elvesztéséből származó veszteség és inkompetencia érzése” (Oberg 1954). A környezettel nem tudunk megbirkózni, mert ismeretlenek számunkra ennek kognitív aspektusai és szerepmoddelljei (Taft 1977). A kulturális sokk annál nagyobb mértékű, minél nagyobb a kulturális különbség a megszokott és a befogadó környezet között. A kulturális sokknak (más néven identitássokknak) a következő fázisait éli meg az egyén: kezdeti aggályok, kezdeti lelkesedés, kezdeti kulturális sokk, felületes alkalmazkodás, szellemi elkülönülés, integráció/elfogadás, visszatérő aggályok, újrabeilleszkedés (Udvarhelyi 2007).

Ma már minden feltétel adott ahhoz (a technikai újítások, a kulturálisan heterogén osztályközösségek, az információszerzés gyors módjai stb.), hogy a tanulókkal is megismertessük ezeket annak érdekében, hogy valós szituációban az ismerősségérzetük segítse őket. A kulturális sokk okait megismerve a tanulók magyarázatot kapnak a bennük lezajló folyamatokra is, ilyenek például a megszokott kapaszkodók elvesztése, a személyközi és a társas kommunikáció diszfunkcionálása, az identitáskrizis. Olyan stratégiákat sajátíthatnak el a jelenség kezelésére, mint a védekező pozíció elkerülése, a társas kapcsolatok keresése, a mélyvíz-módszer és az idegenlégiós mentalitás (Hidasi 2004: 136). Ezek alkalmazásával nagyobb eséllyel lehet csökkenteni a beilleszkedési nehézségekből fakadó konfliktusokat az iskolai, a munkahelyi és a társadalmi szituációkban.

A kulturális intelligencia fejlettsége az interkulturális kommunikáció sikerességének az egyik feltétele. A 21. század egyik legfontosabb kulcskompetenciája, hiszen például a multinacionális cégeknél dolgozó közösségek kulturálisan heterogének, és a munkaerő-piaci érvényesülést is segíti a fejlett kulturális intelligencia (Balogh 2011). A kulturális intelligencia az a képesség, amelynek segítségével megértjük és kezelni tudjuk az új vagy az ismeretlen helyzeteket (Earley–Mosakowsky 2004). „A kulturális intelligencia kialakításában és kialakulásában több készségnek is szerepe van, amelyek nagyban függnek egymástól, és amelyek külön-külön, de együtt is fejleszthetők kommunikációs nyelvi gyakorlattal” (Holló 2008: 168). A kulturális intelligencia készségei fejleszthetők olyan kommunikációs nyelvi feladatokkal, amelyek a magyar nyelvi és az idegen nyelvi órák alappillért is alkotják.

A kulturális intelligencia készségei a következők: érzékelés és rögzítés (megfigyelés, megfogalmazás/leírás), elemzés (sztereotípiák kezelése, értelmezés, értékelés, kritikai gondolkodás, összehasonlítás), interperszonális készségek (érdeklődés és nyitottság, kommunikációs készség és kapcsolatteremtés, attitűdalakítás, tudatosság kialakítása, interkulturális készségek) (Holló 2008: 168). A készségek sokfélesége is azt mutatja, hogy a kulturális intelligencia fejlesztése igen összetett feladatot ad a fejlesztésre vállalkozó tanároknak. Ez az összetettség azonban megkönnyíti azt, hogy a tananyagba több ponton, folyamatjellegűen beilleszthető legyen a fejlesztés. Több műveltségterületen (elősegítve a tantárgyközi együttműködést), több tanár támogatásával és többféle módszerrel is elérhetők a kívánt célok.

Hidasi az amerikai Milton J. Benneth interkulturális érzékenységet fejlesztő modellje alapján (1986) két fő szakaszra bontja azt a fejlődési utat, amelyet a tanulók bejárnak. Az 1. táblázat érzékelteti az interkulturális kompetencia fejlődésének folyamat voltát, fokozatosságát, időigényességét és összetettségét is, bemutatja az etnocentrikus és az etnorelatív fázist (Hidasi 2004).

1. táblázat
Az interkulturális kompetencia fejlődésének folyamata

Az etnocentrikus fázis és fokozatai	
I. Tagadás	a) Izoláció
	b) Szeparáltság
II. Védekezés	c) Lenézés
	d) Felsőbbrendűség
	e) Önelbecsülés
III. Minimalizáció	f) Fizikai univerzalizmus
	g) Transzcendens univerzalizmus
Az etnorelatív fázis és fokozatai	
IV. Elfogadás	h) Viselkedési relativizmus
	i) Értékelativizmus
V. Alkalmazkodás	j) Empátia
	k) Pluralizmus
VI. Integráció	l) Kontextusminősítés
	m) Konstruktív marginalizálódás

Az etnocentrikus szint tanórai keretek között is fejleszthető, ideértve a más kultúráktól való izoláltság megszüntetését (például a hazánkban élő külföldiek életének a bemutatásával), a más kultúráktól való félelem feloldását az ismeretlen megismerésével (például a kulturális különbségek felismerésével és saját kultúrájukkal való összevetéssel), valamint az együttműködési stratégiák kiépítésének a megkezdését (például drámajátékokkal, projektekkel). Az etnorelatív fázist az addig elsajátított ismeretek és attitűd is motiválja a tanuló tapasztalatszerzése közben, amíg ez készség szintűvé nem válik. Így ezt a második, magasabb szintű fázist elő lehet készíteni a tanórán az etnocentrikus fázis fokozatainak a fejlesztésével.

Az idegennyelv-oktatás gyakorlati céljai közül több is átemelhető a magyar nyelvi órákba. Továbbá a felsorolt készségek és fejlesztési célok figyelembevételével elérhetőek az etnocentrikus fázis magasabb fokozatai is. Hat, a fejlesztés során elérendő, gyakorlatias cél fogalmazható meg: az érdeklődés felkeltése, a résztvevők megismerése, a gondolatok és tettek megismerése, a kontextus megismerése, az okok megismerése, további tanulás/kutatás ösztönzése (Holló 2008). Ezek a célok jelennek meg a tanulmány második felében leírt gyakorlatokban is.

Az interkulturális kompetencia fejlesztésének eredményei

Az iskolai körülmények között fejlesztett interkulturális kommunikációs kompetenciának számos pozitív hozadéka lehet:

- A tanuló képessé válik a más kultúrákból érkező emberrel hatékonyan kommunikálni, és ezáltal eredményes együttműködés jöhet létre.
- A tanulóknak eltérő családi háttérükből, személyes érdeklődésükből, motivációjukból kiindulva eltérő tapasztalataik vannak a más kultúrákból érkezőkkel való interakcióról. Egy részük nem engedheti meg magának, hogy külföldön szerezzen tapasztalatokat. Sok esetben saját szülei sem jártasak a más kultúrájú emberekkel való interakciókban, így nem vagy csak csekély mértékben tudják az interkulturális interakciókhoz szükséges tudást átadni. Az iskola az a szervezet, amely tantárgyi keretek között pótolhatja ezt a hiányt.
- Elősegíti az ismeretbővítést, a személyiség- és magatartásformálást az oktatásban több műveltségterületen.
- Attitűdformáló, hiszen nyitottságra, kritikai gondolkodásra neveli a tanulót más kultúrák és az egyéni gondolkodásmódok elfogadásával kapcsolatban.
- Élményszerű és „életszagú” magyar nyelvi órákat biztosíthat, mert a valóságban előforduló élethelyzetekre készít fel. Turistaként, európai polgárként, nemzetközi cégek munkatársaként mindennapossá válik a külföldiekkel való együttműködés, kapcsolatfelvétel. Ha az ezekhez a szituációkhoz szükséges kommunikációs stratégiák birtokában van a tanuló, eredményesebbé teszi a közös munkát, és ez jótékonyan hat az emberi és a nemzetközi kapcsolatokra is. Az egyén gyakorlottabban vesz részt az őt érő információk szűrésében, és jobban eligazodik a világban.
- Az idegennyelv-tanuláshoz közelebb kerül a magyar nyelvi óra tananyaga, ezáltal megvalósulhat az interdiszciplináris együttműködés, amely a magyar nyelvi órának megnyerhet olyan tanulókat is, akik addig csak az idegennyelv-tanulás iránt voltak motiváltak. Motiváló, frissítő hatású lehet a kommunikációs kompetenciára összpontosító tananyag feldolgozása.
- Az EU oktatási programja és a Maastrichti szerződés 126. cikkelye (1993) kimondja, hogy a tagországoknak együtt kell működniük az interkulturális oktatás támogatásában, a kulturális és a nyelvi sokszínűség iskolai megőrzésében. Ez az „európai polgárság” megjelenhet a magyar nyelvi órán is.
- Az interkulturális kommunikációt fejlesztő gyakorlatok a saját kultúrához való értő odafordulást is fejlesztik azáltal, hogy a saját kultúrát összevetik az idegennel.
- Az anyanyelv-pedagógia új szemléletű módszertani elemekkel bővül, mert ez a szemléletmód elősegíti a hangsúlyeltolódást a kommunikatív gyakorlatokat tartalmazó órák felé.
- A kultúratanulás és a készségfejlesztés során lehetőség nyílik a folyamatos szóbeli és írásbeli értékelés biztosítására, és ez kedvez a tanulók személyiségfejlődésének és a tanár-diák kapcsolatnak is.

A magyar és a finn Nemzeti alaptanterv

A 2012. évi Nemzeti alaptanterv a következőképpen határozza meg a célokat: „A Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban NAT) a köznevelés feladatát alapvetően a nemzeti műveltség átadásában és az egyetemes kultúra közvetítésében, a szellemi-érzelmi fogékonyság és az erkölcsi érzék elmélyítésében jelöli meg. Feladata továbbá a tanuláshoz és a munkához szükséges készségek, képességek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztése, az egyéni és csoportos teljesítmény ösztönzése, a közjóra való törekvés megalapozása, a nemzeti és társadalmi összetartozás megerősítése” (MNAT 2012: 5). Ebben az alapfelvetésben szerepel több olyan

cél megfogalmazása is, amelyek megvalósításához szükség van a tanulók interkulturális kommunikációjának megfelelő fejlettségi szintjére is. Erre példa a tanuláshoz és a munkához való készségek fejlesztése és a társadalmi összetartozás megerősítése. A Holló által felsorolt fejlesztendő interkulturális készségek (2008) közvetve a NAT több pontján is megjelennek, de nem szerepelnek önálló fejlesztési célként. Az *interkulturális* szó a 2012-es NAT szövegében mindössze hatszor jelenik meg, ebből négy előfordulás az idegen nyelvi műveltségterületre korlátozódik.

A 2003-as finn Nemzeti alaptanterv a magyarhoz hasonlóan központi tartalmakat szabályoz, de a magyarhoz képest nagyobb mozgásteret ad a helyi tantervek kialakítására. A finn Nemzeti alaptantervben az intercultural szó keresése tíz találatot eredményezett. A találatok téma szerinti eloszlása eltér, a tanulók számára biztosítandó általános célok között szerepel hangsúlyosan, később pedig az idegen nyelv (kiemelten a svéd nyelv, a társadalom hivatalos kétnyelvűsége miatt) oktatásánál ismétli meg. A finn alaptanterv külön bekezdést szentel az interkulturális kompetencia fejlesztésének. Az oktatás alapvető feladatai között tartja számon a dokumentum, és részletesen leírja az interkulturális kompetencia fejlesztéséhez tartozó, minden diák számára elérendő célokat. Ezek a célok a következők: ismerje a különböző kultúrafelfogásokat, és képes legyen megfogalmazni különböző kultúrák jellemzőit; legyen tájékozott a különböző kultúrák tárgyi és szellemi örökségeivel kapcsolatban; legyen tudatában saját kulturális identitásának, és legyen képes eldönteni, milyen kulturális csoport tagja kíván lenni, és ott milyen csoportnormáknak kell megfelelnie. Továbbá tekintsen a kulturális változatosságra az élet gazdagságaként és a kreativitás forrásaként; legyen képes más kultúrák tagjaival eredményes kommunikációt folytatni akár idegen nyelven is; tisztelje a sajátjától eltérő kultúra szabályait (FNAT 2003: 30). A finn alaptanterv azt is meghatározza, hogy ennek a célnak kitüntetett figyelmet kell szentelni a középiskolákban, és a tanároknak biztatniuk kell a tanulókat az interkulturális tapasztalatszerzésre és együttműködésre az élet minden területén (FNAT 2003: 30).

Amíg tehát a magyar NAT-ban közvetetten és főként az idegennyelv-oktatáshoz kapcsolódva jelenik meg az interkulturális kompetencia és kommunikáció fejlesztésének igénye, addig a finn NAT-ban közvetlenül és általános fejlesztési célként. Ugyanakkor a magyar NAT-ban is megnevezik a kompetencia fejlesztéséhez szükséges készségeket az irányelvek között.

Az interkulturális kompetencia fejlesztésének lehetőségei a magyar nyelvi órákon

Számos lehetőség adódik az interkulturális kompetencia fejlesztésére a magyar nyelvi és irodalmi órákon is, ha a megadott témaköröket, tevékenységformákat újragondoljuk a kompetenciafejlesztés szándékával.

A drámapedagógia alkalmazása

A drámapedagógiai gyakorlatok a magyar nyelvi órán is hatékonyan fejleszthetik az interkulturális kompetenciát. Ezzel is fejlődik a kommunikációs, a szociális, a vállalkozói kompetencia, eredményesebben sajátítják el a tanulók az ismereteket. Az interkulturális kommunikáció készségeit építik a szerepjátékok, az improvizációs gyakorlatok, a hangjátékok, az együttműködés játékok és az a bizalmi légkör, amely a nyílt és kritikai gondolkodást is támogatja. A módszer alkalmazása során tudatosan választhatunk interkulturális témákat. Gabnai Katalin könyvéből (1999) válogatva például az *Emberidéző tárgyak* című gyakorlatban kultúrákat is megidézhetünk a jellemző jegyek megjelenítésével. A ritmusjátékok gazdagíthatók az idegen kultúrák mentalitását és gesztusait idéző, beszéd nélküli gyakorlatokkal. A térhasználat fejlesztése közben alakíthatunk szoborcsoportokat a kulturális különbségekre építve, például egy olasz vagy egy angol esküvő közös megalkotásával (Gabnai 1999).

Ugyanakkor a kultúrák említése nélkül is bővíthet a tanulók társas kapcsolatokban felhasznált stratégiai repertoárja. Ezek a kapcsolatteremtő készséget is építik, mert megtanulnak figyelni egymásra és úgy szerepelni

a társas interakciókban, hogy ez hatékony együttműködést eredményezzen. A drámapedagógiai gyakorlatok nagy része társas interakcióra épül, a tanuló nem egyedül, hanem valakire figyelve, az eredményesség érdekében másokkal összhangra törekedve dolgozik együtt. Közvetlen visszajelzést kap a partnertől vagy partnerektől arról, hogy miként látja más ugyanazt a kultúrát, amelyben ő is él. A tanulók megismerik egymás értékrendjét, összehasonlítják a sajátjukkal, ezáltal újrendezik az idegen és a saját kultúráról szerzett ismereteiket is.

A tanórai csoportmunkák és a drámajátékok mellett multikulturális és interkulturális projektek, témnapok és témahetek is megvalósulhatnak közös munkával, sokszor más kultúrákból érkező tanulók együttműködésének az eredményeként.

Interkulturális, multikulturális témák és források

Az osztályközösség és a helyi közösségek kulturális összetételét is érdemes figyelembe venni a tanórai tervezésben. Az interkulturális szituációk elnevezésükben is utalnak arra, hogy két kultúra interakcióba kerüléséről van szó, így elmondható, hogy a kompetencia fejlesztése nem lehet eredményes addig, amíg más kultúrával nem találkozik a sajátunk. Ezért ilyen szituációk létrejöttét kell elősegíteni és támogatni, különösen, ha lehetőségünk van a többségi kultúrától eltérőt bevonni az anyanyelvi órákba. Ez a gondolat támogatja az integrált osztályközösségek létrehozását is.

Ha a kultúrák szempontjából heterogén a csoportösszetétel, mindenki lehetőséget kaphat saját kultúrájának a bemutatására előadások vagy projektek keretein belül. Lehet feladat egymás kultúrájának a bemutatása is, mindkettő motiváló, ismeretbővítő feladat. A gyermekek ismeretszerzés közben például táncolhatnak, megoldhatnak kreatív szövegalkotási feladatokat, amelyekben a másik kultúra résztvevőivel találkoznak, megköszönhetik egymás nemzeti ételeit. Az aktuális tananyaghoz szorosabban kapcsolható tevékenység lehet az, ha a többségnek idegen kultúrákból merítünk olyan témákat, szövegeket a tanórai feladatokhoz, amelyekből a többség megismerkedik mások szokásaival (például a tanulók összehasonlítják a karácsony ünneplésének szokásait különböző kultúrákban). Felkérjük a kisebbségben levő kultúra képviselőit, hogy számoljanak be saját tapasztalataikról a többségi kultúrával kapcsolatban, ebből a többségi kultúrát képviselők sokat tanulhatnak saját magukról is. Az óra céljaihoz mértén bevonhatók a tanulók egy-egy kérdés erejéig vagy kiselőadás megtartásával is. A szituációs és a szerepjátékok megoldásai is kulturálisan izgalmassá válhatnak. A tanár feladata az, hogy a gyakorlatok során biztosítsa az elfogadó légkört, elsősorban saját elfogadó magatartásával mutatva példát, hogy elkerülje a kisebbségből érkező diákok negatív diszkriminációját.

A tanár is érkezhets a tanulóktól eltérő kultúrából. A más kultúrából érkező tanár jelenlétével is biztosítja az interkulturális kommunikációs szituációk kialakulását. A más kultúrából érkező magánszemély(ek) (például a helyi kisebbségek képviselői, külföldről érkező vendég, külföldi rokonstb.) bevonása is hasznos lehet a magyar nyelvi órai tevékenységekbe. Készíthetnek a diákok interjúkat velük a sajtóműfajok témakörének gyakorlásaként, illetve leíró fogalmazást írásbeli szövegalkotási feladatként. A nemzetközi együttműködési projektek által (például Comenius, Leonardo da Vinci) a más kultúrából érkező tanulócsopottokkal való ismerkedés, szituációs játékok kivitelezése is megvalósítható. A közösségi oldalak is terepet kínálnak a saját kultúra bemutatásának, munkáikat a diákok megoszthatják az osztálytársakkal.

Interdiszciplináris törekvések

A 2. táblázat a kerettanterv (KT 2012) lehetőségeire építve interdiszciplináris témákat ajánl az interkulturális kommunikációs készségek fejlesztésére három választott témakörben: kommunikáció, népek eredete és szociolingvisztikai kérdések. A táblázat bemutatja a magyar nyelv, a földünk és környezetünk, az idegen

nyelvek (az angol nyelv), illetve az emberismeret és etika műveltségterületeknek az interkulturális nevelést szolgáló, összekapcsolható témaköreit.

2. táblázat

Az interkulturális beszélő fejlesztésére teret biztosító tananyagrészek (KT 2012)

Témakör	A magyar nyelv és irodalom műveltségterület tananyagai	Az ember és környezete műveltségterület tananyagai	Az idegen nyelv (angol) műveltségterület tananyagai	Az emberismeret és etika műveltségterület tananyagai
Kommunikáció	- nonverbális kommunikáció (gesztusok és jelek) - idegen szavak - érvelés - szóbeli és írásbeli szövegalkotás	- térképolvasási ismeretek - ábrák, grafikonok - szituációs játékok - kooperatív módszerek - különféle kommunikációs formák	- útbaigazítás - nonverbális kommunikáció - telefonálás - üzleti angol - linking	- történelmi, irodalmi szövegek etikai elemzése - irányított viták, szerepjátékok
Népek és nyelvek eredete	- nyelvrokonság - az írásbeliség kialakulása (az ábécé története)	- topográfia - természeti katasztrófák és következményeik - a népesség összetétele és eloszlási különbségek	- az angol nyelv változatai (accent) - népek kultúrája - szóeredet és szóépítés	- a keresztény erkölcs felfogás hatása az európai műveltség fejlődésére - vallás és erkölcs
Szociolingvisztikai kérdések	- nyelvváltozatok - a nyelvhasználat társadalmi és regionális változatai - földrajzi nevek helyesírása - az urbanizáció hatása a nyelvhasználatra	- a népesség és a települések változásai - urbanizáció - a fejlődő és a fejlett országokban végbemenő folyamatok	- a város és a falu összehasonlítása (szókincs) - amerikai vs brit angol - kulturális ismeretek	- a személyes kapcsolatok és a társas együttélések erkölcsi dilemmái - a személy és az erkölcs - a társadalom és az erkölcs

A táblázatban felsorolt témakörönből válogatva olyan gyakorlatokat és óraterveket állíthatunk össze, amelyek fejlesztik az interkulturális beszélő készségeit, több tantárgyból szerezhető ismereteket mozgósítanak, és alkalmazhatók társas munkaformákban is. Történelmi eseményként például az amerikai gazdasági világválság tőzsdevilágát is fel lehet idézni a magyar nyelvi órán úgy, hogy a tanulók a nonverbális kommunikáció eszközeivel játszanak el bizonyos fogalmakat (például nemzeteket, tőzsdei kifejezéseket). Az óra továbbvihető a pénz kérdését kibontva a társadalom és az erkölcs témakörével, etikai kérdéseket felvetve. Az amerikai kultúra helyszínül választásával bővíthetjük a tanulók ismereteit az angol nyelvű országról és beszélőinek tipikus gesztusairól, ezeket a drámapedagógiából vett gyakorlatokkal mutathatjuk be csoportban vagy párban.

Egy másik témát, a népek és nyelvek eredetét felhasználva a magyar nyelvi órán elolvashatjuk egy magyar diák élménybeszámolóját egy finnugor országban tett látogatásáról, majd megnézhetjük a térképen a többi nyelvrokon és más nyelvcsaládok országainak az elhelyezkedését. Demográfiai adatokat elemezhetünk ábrák és kutatómunka alapján, a tanulók leírást készíthetnek egy-egy finnugor ország lakóinak a szokásairól, vagy a következő órára összeállíthatnak csoportokban dolgozva egy olyan prezentációt, amellyel bemutatják a magyar és a finn eredettörténet hasonlóságait és különbségeit.

Ötlettár a középiskolák 9–12. évfolyama számára

A következőkben néhány konkrét gyakorlatot mutatok be a 9–12. osztályos középiskolai magyar nyelvi témakörhöz kapcsolódva a 2012. évi kerettanterv alapján (KT 2012).

A fejlesztést támogató magyar nyelvi témakörök

Az interkulturális kompetencia fejlesztésére lehetőséget kínálnak a következő magyar nyelvi témakörök a 9–12. évfolyamon:

- A kommunikáció, tömegkommunikáció: például interjú, riport készítése más kultúrák képviselőivel.
- A szöveg: például utazói beszámolók elemzése.
- Jelentéstan: például témahálózat, kulcsszók keresése interkulturális témájú szövegekben.
- Grammatika: például nemzetekről szóló mondatok elemzése és alkotása.
- Helyesírás: például az idegen szavak helyesírása, más nyelvek helyesírása.
- Nyelv és társadalom: például a nyelvjárások, a csoportnyelvek, a nyelvi rétegzettség, a kettősnyelvűség, a kevertnyelvűség, a kétnyelvűség, a sztenderd, a köznyelv fogalmainak értelmezése Magyarországon és más országokban.
- Szépirodalmi stílus: például a szóképek és az alakzatok különféle nyelvű irodalmi szövegekben.
- A magyar nyelv története: a nyelvcsaládok, a nyelvrokonság és a szóeredet értelmezése más nyelvek viszonylatában.
- Retorika: például interkulturális vitatémák.
- Szövegértés: például interkulturális témájú útleírások, történetek, internetes blogok, párbeszéd feldolgozása.
- Szóbeli szövegalkotás: például különféle szituációs játékok, párbeszéd, improvizációk interkulturális témákról, más nemzetek képviselőinek a szerepében.
- Írásbeli szövegalkotás: például fogalmazások interkulturális témákról addig szerzett tapasztalatok és új ismeretek segítségével.
- Projekt: például egy-egy nemzet vagy nemzeti ünnep bemutatása csoportmunkával.

Magyar nyelvi mintafeladatok a 9–12. évfolyam számára

Keresd a történetet!

Témakör: A szöveg szerkezete és szintaktikai szintje

Tantárgyi kapcsolódási pontok: ember és környezete, idegen nyelv, magyar irodalom

Alkalmazott munkaformák: csoportmunka, frontális munka

Fejlesztendő interkulturális készségek: tanulási és az új befogadására való készség; elemzési, értelmezési készség; nyelvi készség

Szükséges eszközök: Udvarhelyi Éva Tessza *Vándor kultúrák között* című könyvének választott részlete és a hozzá kapcsolódó feladatlap (Melléklet)

Időtartam: kb. 40 perc

A gyakorlat leírása:

A tanulók csoportokba rendeződnek. Minden csoport megkapja az utazó élménybeszámolóját a szöveg szerkezeti egységei mentén darabokra vágva úgy, hogy minden csoporttag kap egy részletet, amelynek az elhelyezéseért felelős. A feladat a szövegrészletek elolvasása és helyes sorrendbe rendezése csoportmunkában. Az összerakott történet tartalmával kapcsolatban ezután egy feladatlapot töltenek ki, ennek segítségével azonosítják a történet alapinformációit és kulturális részleteit. Az olvasott szövegeket a feladatlap alapján bemutatják a csoportok.

„Any, az a néni miért van kendőben nyáron?”

Témakör: Alapvető retorikai ismeretek

Tantárgyi kapcsolódási pontok: ember és környezete, idegen nyelv, emberismeret és etika

Alkalmazott munkaformák, módszerek: drámapedagógia

Fejlesztendő interkulturális készség: tanulási és az új befogadására való készség; elemzési, értelmezési készség

Szükséges eszközök: videó (1)

Időtartam: 15 perc (+ a felhasznált videórészlet időtartama)

A gyakorlat leírása:

A Magyarországon élő külföldi állampolgárságú személyről szóló felvétel megtekintése után a tanulók cédulákon kihúzzák a felvételen látott kulturális összetevőket, és csapatonként szoborcsoportokat formálva jelenítik meg ezeket a felvétel mozzanataira utalva. A feladat célja az idegen kulturális szokások megismerése. A társak azonosítják a megjelenített kulturális összetevőket, és a feladat második részében az osztály két csoportra bontva, érvpingpong technikát használva érvel valamely, a videóban elhangzott állításról.

Sárgán vagy zölden irigykedsz?

Témakör: a szóképek

Tantárgyi kapcsolódási pontok: ember és környezete, idegen nyelvek

Alkalmazott munkaforma: csoportmunka

Fejlesztendő interkulturális készség: tanulási és az új befogadására való készség

Szükséges eszközök: nagyméretű kartonpapírok, színes papír, ragasztó, olló

Időtartam: 25 perc

A gyakorlat leírása:

A tanulók előzetesen gyűjtőmunkát végeznek olyan szólások, közmondások keresésével, amelyek külföldi megfelelői valamilyen szempontból eltérnek. A tanulók csoportokat alkotnak, megosztják a gyűjteményüket, a magyar és az idegen nyelvű mondatokat a többiekkel, és közösen posztert alkotnak belőlük az alapján, hogy milyen mértékben tér el egymástól a két verzió. A poszterek dekorációján meg kell jelennie a nemzetek jelképeinek vagy színeinek is a példák mellett. Ezután a poszterek tartalmát megismertetik a társaikkal is, és együtt megpróbálják megmagyarázni az észlelt különbségeket. (Lehetnek kulturális, viszonyítási vagy szemléletből adódó, földrajzi, történelmi okai a különbségeknek.)

Ki beszél a nyelvjárásokról?

Témakör: Nyelv és társadalom (nyelvjárások)

Tantárgyi kapcsolódási pontok: ember és környezete, idegen nyelvek, emberismeret és etika

Alkalmazott munkaformák, módszerek: csoportmunka, drámapedagógia

Fejlesztendő interkulturális készség: tanulási és az új befogadására való készség; elemzési, értelmezési készség

Szükséges eszközök: kép, hangfelvétel

Időtartam: 10 perc

A gyakorlat leírása:

A feladat elején egy nyelvjárásgyűjtés során készült hangfelvételt és/vagy népviseletben lefényképezett nyelvjárási beszélő fényképét mutatja be a tanár. (Ezek forrása lehet például a weboldal is.) A tanulók megkeresik a térképen, hogy hol élhet, és milyen nyelvjárásban beszélhet az illető. Ezután párokba rendeződnek, és interjúkérdéseket fogalmaznak meg a nyelvjárási beszélőnek akár a felvétel tartalmával, akár a ruházatával kapcsolatban. A tanár feladata minél változatosabb kérdések írására ösztönözni a diákokat. A legérdekesebb kérdéseket közös megbeszélés során válaszolják meg.

Összefoglalás

A dolgozat több szempontból vizsgálta az interkulturális kommunikációs kompetencia tanórai fejlesztési lehetőségeit. A példák és az érvek bizonyították az interkulturális kompetencia fejlesztésének a szükségességét az iskolai nevelés minden területén. Fontos lenne azonban az is, hogy a Nemzeti alaptantervben ne csupán az általános célok között, hanem minden műveltségi terület anyagában szerepeljen önálló célként az interkulturális kompetencia fejlesztése.

A fejlesztés eredményes eszközei lehetnek a társas munkaformák és a drámapedagógia gyakorlatok, valamint a tantárgyközi szövegre törekvő óratervezés. Szinte minden téma feldolgozásában szerepet kaphatnak az interkulturális készségeket fejlesztő feladatok. A tanulók személyiség- és magatartásformái is fejlődnek általuk, miközben a tanórák is színesebbé válnak, és ez is motiválja a tanulási-tanítási folyamat minden résztvevőjét.

Az interkulturális kommunikációs kompetencia tanórai keretek között történő fejlesztését különféle társadalmi igények indokolják: az Európai Unió tagjává válás, a jelképpessé váló országhatárok, a szabadabb utazás, a nemzetközivé váló társadalmak. Magyarországon a migráns tanulók mellett a nemzeti és az etnikai kisebbségek jelenléte az osztályközösségekben is sürgeti a tanulók és a pedagógusok felkészítését a hatékony társadalmi együttműködésre.

Irodalom

- Alabán Ferenc (szerk.) 2010. *Az interkulturális kommunikáció Mikszáth Kálmán műveiben*. Hungarovox Kiadó. Budapest.
- Balogh Ágnes 2011. *Kulturális intelligencia – a 21. század kulcskompetenciája?* Doktori disszertáció. Veszprém.
- Benneth, Milton (ed.) 1998. *Basic Concepts of Intercultural Communication*. Intercultural Press. Yarmouth. Maine.
- Byram, Michael 1997. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters. Clevedon.
- Earley, Christopher P. – Mosakowski, Elaine 2004. *Cultural Intelligence*. Harvard Business Review 82(10): 139–146.
- FNAT 2003. Finn nemzeti alaptanterv (National Core Curriculum). http://www.oph.fi/english/sources_of_information/core_curricula_and_qualification_requirements/general_upper_secondary_education (2014. április 16.)
- Forray R. Katalin 2005. A multikulturális és interkulturális nevelésről. In: Lukács Péter – Nagy Péter Tibor (szerk.) *Oktatáspolitikai*. Felsőoktatási Kutatóintézet – Új Mandátum. Budapest.
- Furnham, Adrian – Bochner, Stephen 1986. *Culture shock*. Methuen. New York.
- Gabnai Katalin 1999. *Drámajátékok. Bevezetés a drámapedagógiába*. Helikon Kiadó. Budapest.

- Hevesi Zoltán István 2012. Drámapedagógia és irodalomtanítás – egy hermeneutikai szemléletű pedagógia esélyei a globalizáció korában. *Anyanyelvi kultúraközvetítés* 1. évf. 1. szám. <http://journal.ke.hu/akk/index.php/akk/article/view/5> (2014. április 15.)
- Hidasi Judit 2004. *Interkulturális kommunikáció*. Scholar Kiadó. Budapest.
- Holló Dorottya 2008. *Értsünk szót! Kultúra, nyelvtanítás, nyelvhasználat*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- KT 2012. Kerettantervek. <http://kerettanterv.ofi.hu/> (2014. április 22.)
- Maastrichti Szerződés 1993. http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_hu.htm (2014. április 15.)
- MNAT 2012. Magyar Nemzeti alaptanterv. www.magyarokozlony.hu/pdf/13006 (2014. április 16.)
- M. Nádasi Mária 1998. Az oktatás szervezési módjai és munkaformái. In: Falus Iván (szerk.) *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Oberg, Kalervo 1954. *Culture shock*. Series in Social Sciences. Bobbs-Merril. Indianapolis.
- Seelye, Ned 1997. Cultural Goals for Achieving Intercultural Communicative Competence. In: Fantini, Alvino E. (ed.) *New Ways in Teaching Culture*. TESOL. Alexandria. 22–27.
- Taft, Ronald 1977. Coping with unfamiliar cultures. In: Warren, Neil (ed.) *Studies in cross-cultural psychology* (Vol. 1.). Academic Press. London. 125–153.
- Torgyik Judit 2009. Jó gyakorlatok a multikulturális nevelés köréből. In: Kállai Ernő – Kovács László (szerk.) *Megismerés és elfogadás. Pedagógiai kihívások és roma közösségek a 21. század iskolájában*. Nyitott Könyvműhely. Budapest.
- Udvarhelyi Éva Tessza 2007. *Vándorok kultúrák között*. Artemisszió Alapítvány. Budapest.
- Vass Vilmos 2000. *A tantárgyköziség pedagógiai megközelítései*. Mestersége: Tanár sorozat. Soros Oktatási Könyvek. Önkönet Kft. Budapest.

(1) http://www.youtube.com/watch?v=W_sss4ODE6o (2014. április 10.)

Tóth, Lilla

The development of intercultural competence in first-language classes

People travel more and more often today and as a result, they more often meet people of other nationalities in their country and abroad as well. In many schools in Hungary, pupils with Hungarian as their mother tongue learn together with pupils of other nationalities. There is an increasing need from society for intercultural communication skills. The topic of this paper is to discover the possibilities of developing intercultural communication competence at school and in particular in the Hungarian language classes. The first section of the paper provides an interpretation for multicultural and intercultural education as well as for other related notions. It also deals with the related concepts in the Hungarian and Finnish national curricula. Finally, the paper recommends exercises built on drama pedagogy and cross curricular activities, which efficiently develop intercultural communication and which can be incorporated into Hungarian as a first language lessons.

Kulcsszók: anyanyelv-pedagógia, anyanyelvi nevelés, interkulturális kommunikáció, interkulturális kompetencia, anyanyelvi óra

Keywords: first language pedagogy, first-language education, intercultural communication, intercultural competence, first-language lesson

Az írás szerzőjéről

Tóth Lilla

Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium, Budapest, Magyarország

htlilla[kukac]gmail.com